

и чрез съпоставки в рамките на национални художествени традиции спрямо съответни всеобщни етапни тенденции и стилове. Освен за компаративистиката подобни трудове имат значение за изучаване на националния литературен процес, особено в навечерието на издаването на обобщаващи литературни историографии.

Иван Павлов

„DICTIONARUL LITERATURII ROMÂNE
DE LA ORIGINI PÎNĂ LA 1900“. EDITURA
„ACADEMTEI“, BUCUREȘTI, 1989

През последните десет години букурешките издателства „Албатрос“, „Картя ромъняска“, „Академия“ и „Научно-енциклопедическо издателство“ насочиха своите усилия към популярните и специализирани речници и енциклопедии от различни изкуства и области на знанието и особено към литературата. Някои от публикациите им имаха много голям успех („Обща митология“ от Виктор Кернбах, „Геронте на Достоевски“ от Валериу Кристя, „Съвременна румънска литература“ от Мариан Попа, както и хронологичните и азбучните речници на американската, френската и италианската литература). Към списъка на тези прецизно подготвени справочници — белег на високоразвита издателска култура — можем да добавим и „Речник на румънската литература от началото й до 1900 година“ на „Академията“.

Предлаганият труд ресектира не само с обема си (976 страници голям енциклопедичен формат, но и с огромната информация, която авторски колектив от 16 сътрудници на Литературния институт „Александру Йон Куза“ от Яш (а не от столицата) са представили на читателите. В него можем да прочетем 1211 статии (от тях 731 за отделни автори и 477 за периодичния печат). Така енциклопедията представя почти изцяло онова, което е създавала румънската книжовност от първите си стъпки до началото на столетието и по същество е опит за история. Достоинството на обзора е и в това, че той включва не само всички литературни публикации, но и по-важните обществено-политически периодични издания, в които е имало литературни, културни и художествени рубрики в редакциите, в които са работили писателите. Трябва да се отбележи, че през миналото столетие (както може да се предположи, то заема централно място в речника) културният живот в страната е силно децентрализиран (възможност това продължава чак до 30-те години на нашия век) и затова твърде голямо внимание е отделено на литературата, която се е създавала в Яш, Клуж, Брашов, Темишоара, Крайова, Галац, Браила, Сибу и други по-големи или по-малки центрове. В този раздел особено интересни са статиите за периодичния печат. За всяко от разглежданите издания е дадена максимална информация: издател, редакционен състав, източници за финансиране, списък на сътрудниците, общ обзор на рубриците. Отделно са представени: идейно-естетически насоки и търсения, кампаниите и полемките, промените в ориентацията; ре-

зюмирани са програмните статии. В този смисъл специалитетът, а и не само той, може да си представи обема на предварително извършената работа от този сравнително неголям колектив, ръководен от видния яшки литературовед Николае А. Урсу. Както отбелязват авторите в предговора си към речника, повечето от разглежданите издания са достигнали до тях в „непълнен вид, с липсващи или повредени страници, тъй както са се съхранили в обществените библиотеки...“ Освен това в труда има и редица микромонографии за малкоизвестни, излизали през съвсем кратки периоди от време вестници и списания. Техните усилия са особено ценни, като се има предвид, че доста от разгледаните издания са почти недостъпни дори за специалистите — те не могат да се намерят във фондовете на големите книгохранилища в столицата и в останалите университетски градове Клуж, Яш и Крайова. Така че съставителите на речника са реставрирали почти изцяло пълната картина на печата от 1829 г. (това е началото на румънската периодика на свободните княжества Молдова и Влахия) до края на XIX век.

Немалък интерес представлява и вторият раздел — произведенията, чието авторство е спорно или е неизвестно. Сред тях са: прочутото „Писмо на Някшу“ от 1521 г., „Орещийската палей“ (първият румънски превод на Вехтия завет от 1582 г.), „Воронецкият сборник“ (XVI в.), „Букурешката библия“ (1869), т. нар. популярни книги: „Ерото-крит“, „Езопията“, „Бертолодо“, „Физиолога“, „Варлаам и Йоасаф“, „Синтипа“, първият превод на „1001 нощ“ под заглавието „Халима“ и др. В речника е дадено сбито изложение на тяхното съдържание и е направен кратък и достъпен за широката читателска литература анализ. Понякога тези малки очерци са по-интересни и по-полезни, отколкото големите и претендиозни монографии и трактати. А присъствието на всички заедно повишава ценността на речника.

Отделно внимание заслужават и статиите за народното поетическо творчество: (баладите, митовите, легендите, приказките, дойните), тъжните народни песни (обредни песни, гатанки, пословици, поговорки). Тук без излишни теоретически разсъждения са описани точно и изчерпателно различните видове фолклор, посочени са характерни примери, разгледана е историческата еволюция на отделните жанрове.

Вече споменахме, че по-голямата част от речника заемам статиите за отделните автори. И в това отношение информацията е много богата. В раздела са включени както всички писатели, така и значителен брой публицисти, журналисти, литературни критици, историци, преводачи, издатели, редактори. Съставителите са се стремили да обозрат изцяло разглеждания период, като не са се задоволили само с първостепенните и познатите имена. В своята наистина голяма история те са се опитали да възкръснат нови личности, без, разбира се, да пренебрегват изцяло и ценностния критерий. Защото в контекста на всяка литература т. нар. забравени автори и малозначителни произведения носят в основата си нисъкے другаде нефиксирани национални сюжети и социални типологии, обединяващи множество хора на миналото. Както справедливо писа Михаил Неделчев: „Аку-

мулираната и преработена информация, която можем да получим и от по-малозначителни произведения, не може с нищо да бъде заместена.“ (Вж. М. Неделчев. Социални стилове, критически сюжети. С., 1987.)

Естествено в статиите, посветени на авторите, се съблюдават известни строго научни критерии, което е намерило израз не само в оценките за тяхното творчество, но и в броя на отредените им редове. Всяка от тях започва с биография, продължава с анализ и завършва със списък на произведенията по жанрове и литературата за тях и за писателя. Общият тон, както може да се предположи, е съдържан, академичен, което придава на речника определен универсален характер. Съзнателно са избегнати крайностите в интерпретациите им, които напоследък можем да срещнем в някои авторски истории на румънската литература от този период. На писателите от първа величина по принцип е дадено повече място: 4—5, а понякога

и до 7 страници текст. Така е при Василе Александри, Димитрие Кантемир, Александру Мачедонски, Титу Майореску, Йоан Славич. За тях има средно по две страници библиография. За Йон Лука Караджале страниците са 8, а за Еминеску — 17. Трябва да споменем, че повечето от статиите са придружени със снимки, илюстрации и факсимилета, което до известна степен съкращава обема на коментарите, но тази „загуба“ се компенсира от формата на речника и от сравнително дребния шрифт на печата. Изрядното полиграфическо оформление — отличителен белег на книгоиздаването в нашата северна съседка — допринася за естетическото въздействие на речника. А ценният му, обширен и прецизно изработен справочен апарат прави необходим както за специалист-изследовател, така и за студента-филолог или за образования любител на литературата.

Огнян Стамболиев

Хроника

ВТОРА НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ИСТОРИЧЕСКА ПОЕТИКА (Баня, април 1989 г.)

Програмният колектив по историческа поезика под ръководството на проф. Атанас Натева проведе от 11 до 13 април 1989 г. своята редовна втора конференция. Общата тема на конференцията беше формулирана „Проблемни ситуации в българската литература“, като под проблемна ситуация се разбира такъв кризисен момент в движението на художествения процес, при който литературата търси някакво свое ново качество. Това ново качество може да се отнася както до вътрешния механизъм на самата литература — нейните начини на проява в общественото пространство, правилата, според които тя се организира като обществена дейност, а също така и вътрешните промени в самите правила — типове условия, въздействиен механизъм, нови структури, ценностна система, проблематика на процеса. Така формулираната тема даваше възможност да се хвърли мост между подчертано методологическите търсения на литературознанието и конкретните прояви на българския национален художествен процес с неговите специфични исторически, обществени и художествени детерминатори.

В работата на конференцията беше включена и кръгла маса по методологията на литературознанието, която остава постоянна задача на програмния колектив, доколкото въпросите на самото изучаване на литературните движения представляват една динамична и зависима от конкретността на литературния процес проблематика. Тема на кръглата маса беше замислената от секцията по

теория на литературата програма за изучаване на понятийната система на литературознанието, свързана с проблемния заряд на литературоведските термини, които непрекъснато се колебаят между способността си да означават вътрешни противоречия в проблематиката на литературоведските изследвания, от една страна, и способността им да се клишират, да се сващат като наименования на някакви затвърдени структури, което обаче означава постепено изпразване на реалния смислов обхват на понятието и превръщането му в магическа формула. Затова и мотото на програмата беше „Проблематичните понятия на литературознанието“. А целта — създаване на поредица от студии, които да разгледат вътрешната проблемност на литературоведските понятия.

Първият ден на конференцията беше открит от проф. Милена Цанева и проф. Атанас Натева. Първият доклад беше изнесен от проф. Боян Ничев на тема „Историческа поезика и история на литературата. Проблемни ситуации“. Докладчикът говори за механизмите на осъществяване на преломните движения и за откриването на древни поетически структури в модерната литература с променена художествена функция. Такива структури са например възлебната приказка за романа и митологическата сказовост за прозата от шестдесетте години.

Два възлова за темата на конференцията доклада бяха изнесени от Александър Кьосев и Михаил Неделчев: „Проблемни ситуации в българ-